

Anyagcsere-betegségek

Vérnyomáscsökkentő-kombinációk metabolikus hatásainak összehasonlítása a hazai ACES vizsgálatban [The results of ACES (Antihypertensive Combinations' Long Term Efficacy Comparing Study): Analysis of metabolic effects of antihypertensive combination therapies]

Nádházi Z, Dézsi CA.

(Levelező szerző: Cs. A. Dézsi, Department of Cardiology, Petz Aladár County Teaching Hospital, Vasvári Pál str. 2–4, Győr, 9024, Magyarország;

e-mail: dcsa62@gmail.com);

Clin Drug Investig. 2016; 36: 819–827.

A vérnyomáscsökkentő terápia anyagcserehatásai nagyban befolyásolhatják a metabolikus kockázati tényezőkkel terhelt betegek cardiovascularis eseményeinek kockázatát. Ennek fontos szempontnak kellene lennie a terápia megválasztásánál, főként diuretikum vagy béta-blokkoló felírásakor. Az indapamidot, illetve a carvedilolt tartalmazó kombinációk anyagcserehatásainak jobb megismerését célzó hazai ACES vizsgálat igazolta, hogy az indapamid társítása az ACE-gátló perindoprillal vagy a harmadik generációs béta-blokkoló carvedilollal előnyös metabolikus hatásokkal jár.

A kedvező változások háttérben jelentős szerepet játszhatott a kedvezőtlen hatású második generációs béta-blokkolók, illetve hagyományos tiazid diuretikumok háttérbe szorítása is, amely tendencia a jövőben is folytatódhat az antihipertenzív terápiaiban.

Fischer Tamás dr.

Pulmonológia

A fizikai edzés hatása a krónikus obstruktív tüdőbetegségre [Effects of exercise training in patients with chronic obstructive pulmonary disease – a narrative review for FYSS (Swedish Physical Activity Exercise Prescription Book)]

Emtner M, Wadell K. (Department of Neuroscience, Physiotherapy, Uppsala University, Box 593, BMC, Uppsala 751 24, Svédország; e-mail: margareta.emtner@neuro.uu.se);

Br J Sports Med. 2016; 50: 368–371.

A COPD a negyven év feletti korosztályban 7–12%-ban észlelhető, a világon a harmadik leggyakoribb halálok felé tart. A dohányzók legalább fele COPD-s lesz, a nemdohányzók kockázati tényezői a poros munkahely, a biomassza-füst tartós belélegzése, a pozitív családi anamnézis, valamint az alacsony szocioökonómiai helyzet. A légúti hám sérülése irreverzibilis, a perifériás légutak összehúzódhatnak – megnő a légúti ellenállás –, kollabálhatnak, emellett az alveolusok számának csökkenése – emphysema – csökkenti a légzőfelületet. Hypoxaemia, hypercapnia a következmény. Hiperinfláció növeli a funkcionális rezerv kapacitást. A gazdaságtalan izommunka, a rekesz mély állása miatt nő a légzési munka. Izommunka során csak kevésbé nőhet a légzésmélység, a tachypnoe pedig gazdaságtalan, megállásra készíti a beteget.

A csökkent tesztoszteronszint, a táplálkozási elégtelenség, a hypoxaemia, a helyi és a szisztémás gyulladás, az oxidatív károsodás, valamint a szteroidhatás miatt a vázizomzat és a szívizom is károsodik. Az egy másodperc alatt kifújható levegő mennyisége a vitális kapacitáshoz mérten hörgőtágító beszívása után is 70% alatt marad. Komorbiditások gyakoriak: hypertonia, ér-szűkület (dohányzás!), arhythmiai, anaemia, izomgyengeség, alvási apnoe, reflux, pszichés és gondolkodási zavarok – mindezek gyakori kórházi kezelést és élettartamrövidülést eredményeznek. A dohányzás elhagyása nem mindenkinél állítja meg a folyamat romlását – noha ez a leghatékonyabb beavatkozás. A 22 alatti BMI-jű, hypoxaemiás, gyenge izomzatú, pulmonalis hipertenziós betegek életkilátásai rosszak.

A fizikai edzés kulcsfontosságát az újmutatók hangsúlyozzák (például: Spruit MA, et al. *Am J Respir Crit Care Med.* 2013; 188: e13–e64). Az irodalomban fellelt közleményeket áttekintve a következők állíthatók az edzés hatásáról: az aerob és a rezisztenciaedzés javítja az életminőséget, csökkenti a nehézlégzést, a szorongást, a depressziót. Csökkenti a nehézlégzést a napi életvitel során, javítja a teljesítőképeséget. A kéz-láb gyakorlatokat heti kettő-hét alkalommal, az egyéni maximum legalább 60%-ával kell végezni. Az akut exacerbációk után azonnal érdemes folytatni az edzést: gyaloglást, biciklizést, erősítőket, légzőizom-erősítést, lehetőleg szakértő felügyelettel. Oxigénpótlással (35%) végzett edzés javíthat az állapotot, heti 3–5 × 30–60 perces edzés javasolt 4–10 héten át. Az aerob intervallumedzés hasonló-

an kedvező hatású, mint a folyamatos (de rövidebb idő alatt végezhető el).

A nagy intenzitású edzésből gyakoribb a kimaradás, ezért egyéni programokat kell alkotni. Az előírt hörgőtágítót az edzés előtt be kell szívni. Hirtelen fogyás vagy 22 alatti BMI esetén dietetikussal/orvossal szükséges konzultálni. Edzés előtt és után pulzusszám- és O₂-szaturáció-mérés kívánatos. Ha a nyugalmi oxigénszaturáció 90% alatt van, pulmonológiai konzultáció ajánlatos; ha a terhelés alatt 88% alá csökken, akkor oxigén adandó. A tízfokú Borg-skála-érték 4–6-os tartományát ne lépjük túl, 180/110 Hgmm feletti nyugalmi vérnyomással ne eddzen a beteg. Az alsó végtag munkáját a járóeszköz csökkenti. A vízben edzés éppen olyan hatásos. Heti kétszer-háromszor végzett rezisztencia-edzés az izomtömeg és erő növelésére 8–12-szeres ismételt erőfejlesztéssel, és 20–25 ismétléses gyakorlatok az izom-állóképesség fejlesztésére valók. Egyensúlyfejlesztés az elesések megelőzésére, a hajlékonyság őrzése/visszaszerzése az önellátás megőrzéséhez szükségesek. A beteg exacerbatio alatt is gyalogoljon, biciklizzen, felállást-leülést ismételtessen, végezzen rezisztenciagyakorlatokat! A COPD-s beteg a kórházból való elbocsátás után otthonában vagy ambuláns programban folytassa az edzést!

Referens: A cikk a svéd Physical activity in the prevention and treatment of disease (FYSS 2016) Professional Associations for Physical Activity, Sweden egy fejezete.

Apor Péter dr.

Hepatológia

Fizikai aktivitás és májbetegségek (Physical activity and liver diseases)

Berzigotti A, Saran U, Dufour JF. (Hepatology, University Clinic for Visceral Surgery and Medicine, Inselspital, University of Bern, CH-3010 Bern, Svájc; e-mail: analisa.berzigotti@insel.ch);

Hepatology 2016, 63: 1026–1040.

A rendszeres fizikai aktivitás kedvező hatását már korábban igazolták elhízásban, diabetes mellitusban, artériás hipertóniában, koszorúér-betegségben, osteoarthritisben és daganatos kórképekben (emlő-, prostata- és colonrák). Mindezt elsősorban az inzulinérzékenység és a glükózfelvétel javulásával magyarázták, de kiderült, hogy ezen túlmenően a vázizomok által termelt

citokineknek (miokineknek) is szerepe van a fizikai aktivitással kapcsolatos antiinflammációs fenotípus fenntartásában. Az ülő életmód viszont a proinflammációs miokinek képzését támogatja. A dolgozat áttekinti a fizikai aktivitás jelentőségét májbetegségekben.

Nem alkoholos zsírmájban (NAFLD) kimutatták, hogy nemcsak a testsúlycsökkenéssel és a kalóriabevitel mérséklésével érhető el az inzulinérzékenység javulása, a zsírsavak májba áramlásának és az intrahepaticus zsírtömegnek a csökkentése vagy a sinusoidalis endothelfunkció javulása, hanem fizikai aktivitás révén is. Az NAFLD kísérletes modelljeiben fizikai aktivitásra fokozódott a zsírsavak béta-oxidációja, csökkent a *de novo* lipogenesis. Ebben központi szerepet játszott az *adenozin-monofoszfát aktiválta proteinkináz* (AMPK) fokozott aktivitása. A vázizmokból fizikai aktivitásra egy specifikus miokin, az *irisin* szabadul fel, ami növeli az energiafelhasználást, de kedvező hatás a gyulladás és a fibrosis csökkenése, a szisztémás endothelfunkció javulása és a bélflóra diverzitásának növelése is.

Hepatitis C-vírus-fertőzésben megfelelő étrend mellett hat hónapos enyhe fizikai aktivitásra (napi 8000 lépés) javult az inzulinérzékenység, az esetek 47%-ában csökkent a testtömegindex (BMI), a HOMA-index, a szérum-alanin-aminotranszferáz (ALT) aktivitása és a leptinszint. Nőtt az adiponektinszint azokban a betegekben, akiknek csökkent a testsúlya.

Kompenzált májcirrhosis japán populációban ideális testsúly mellett a napi 5000 lépés és 30 kcal/kg energiabevitel a sarcopenia prevencióját jelentette. Cirrhosisban az *akut* fizikai terhelés növelheti az

intrahepaticus rezisztenciát az endogén neurohumoralis vasoconstrictorok (noradrenalin, angiotenzin, vazopresszin) fokozott termelése révén. Ezt propranolol-előkezelés kivédheti. Béta-blokkoló nélkül növekedhet a portalis hypertensio és a varixvérzés kockázata. Ugyanakkor a *tartós, mérsékelt* aktivitás és diéta a kompenzált cirrhosisos esetek 42%-ában (>10%-kal) csökkentette a portalis nyomást (HVPG-t), csökkent az inzulin- és a leptinszint, és az esetek 52%-ában >5% súlycsökkenés is észlelhető volt. Patkányok epeút-ligatációs *cirrhosismodelljében* az elágazó szénláncú leucin + ötletes fizikai tréning gátolta az agyödémát és a sarcopeniát, javult a kognitív és a pszichomotoros funkció. Cirrhosisos betegek esetén mindig fontos a megfelelő proteinbevitel, de ez különösen érvényes a tervezett mérsékelt fizikai terhelést megelőzően. Egyébként még nem ismert az optimális fizikai aktivitás mennyisége. Az úgynevezett *hatperces sétateszt* (6MWT) egyszerű módszer. Transzplantáció előtt 12 hetes, személyre szabott fizikai aktivitási program növelte a hatperces sétatávolságot (6MWD), a maximális oxigénfelvételt (VO₂) és a térdfeszítő izmok erejét.

Hepatocellularis carcinomában (HCC) kevés adat áll rendelkezésre a fizikai aktivitás hosszú távú kedvező hatását illetően. Egy 415 személy bevonásával végzett vizsgálatban az erőteljes fizikai aktivitás a HCC relatív kockázatának csökkenésével (RR 0,56) társult. A szerzők NASH-egérmódelben pedig azt mutatták ki, hogy a fizikai aktivitás stimulálta az AMPK-aktivitást, csökkentette a mammalian target of rapamycin complex 1 (mTORC1) aktivitását, valamint fokozta az apoptózist. Ezen-

kívül a tumorvéráramlás fokozódása a tumorhypoxia és az agresszív fenotípus ellen hat. További vizsgálatok szükségesek annak megítélésére, hogy a fizikai aktivitás más tumorokban eddig közölt protektív hatása érvényesülhet-e HCC-ben is.

A *májtranszplantáltak* fizikai aktivitásának fokozása is komoly multidiszciplináris törekvés, eddig még csak kisszámú vizsgálat történt ezen a téren. Pedig az aerob kapacitás károsodása, a tartós ágyynyugalom és az intenzív osztályos tartózkodás, a szteroid okozta myopathia, az izomtömeg elvesztése és a metabolikus szindróma kialakulása a műtétet követően igényelné transzplantáltakban a fizikai aktivitás jótékony hatását. Eddig egy randomizált kontrollált tanulmányban a betegek rendszeres tréningje az esetek 27%-ában javította az aerob kapacitást, az adherencia csak 37%-os volt a 10 hónapos periódus alatt. Más vizsgálatban egy évvel a műtét után a transzplantált betegek 59%-ának volt metabolikus szindrómája, és ez alacsony fizikai aktivitással társult, csak a betegek 24%-a folytatta a javasolt tréninget.

Következtetés: Bár az eddigi tudományos bizonyítékok korlátozottak, a kalóriamegszorítás mellett a fizikai aktivitás is nagy jelentőségű a májbetegség ellátásában. Tisztázandók még a fizikai aktivitás molekuláris hatásai a májban, a fizikai aktivitás és táplálkozás interakciói, meghatározandó az ideális aktivitás tartama, intenzitása és gyakorisága a különböző kórképekben. Nem utolsósorban feladat a jövőben az életmódváltoztatás és adherencia fenntartását biztosító módszerek kidolgozása is.

Pár Alajos dr.

Tisztelt Szerzőink, Olvasóink!

Az Orvosi Hetilapban megjelenő/megjelent közlemények elérhetőségére több lehetőség kínálkozik.

Rendelhető különnyomat, melynek áráról bővebben a www.akkrt.hu honlapon (Folyóirat Szerzőknek, Különnyomat menüpont alatt) vagy Szerkesztőségünkben tájékozódhatnak.

A közlemények megvásárolhatók pdf-formátumban is, illetve igényelhető Optional Open Article (www.oopenart.com).

Adott díj ellenében az online közlemények bárki számára hozzáférhetők honlapunkon (a közlemények külön linket kapnak, így más oldalról is linkelhetővé válnak).

Bővebb információ a hirdetes@akkrt.hu címen vagy különnyomat rendelése esetén a Szerkesztőségtől kérhető.

Az OH 2017/39. számában megjelent kvíz megoldásai:

1. A, 2. C, 3. D, 4. C, 5. D, 6. A, 7. D, 8. D, 9. C, 10. B

Indoklások:

1. A) A közönséges kullancs által terjesztett legismertebb kórokozó a *Borrelia burgdorferi*, de ezenkívül más baktériumokat, *Anaplasma phagocytophilum*, *Francisella tularensis*, *Rickettsia* spp. és vírusokat is terjeszthet, amelyek többé-kevésbé jellegzetes kórképeket okoznak.
2. C) A HPV perzisztáló fertőzése a méhnyakrák és a cervicális intraepithelialis neoplasia legfőbb kórokozója. A méhnyakrákok és rákmegelőző állapotok több mint 99%-ában a HPV jelen van. Világszerte a HPV16 mintegy 60%-ban felelős a méhnyakrák kialakulásáért.
3. D) A szaruhártya-gyulladások mintegy 90%-a bakteriális eredetű. A leggyakoribb kórokozók a *Staphylococcus aureus*, a *Staphylococcus epidermidis*, a *Streptococcus pneumoniae* és a *Pseudomonas aeruginosa*.
4. C) A szisztémás sclerosis ritka, idült autoimmun eredetű kötőszöveti betegség, amelyet a bőr és bizonyos szervek progresszív fibrosisa jellemez. A LeRoy-féle klasszifikáció alapján két formája különíthető el. 45–65 éves nők körében gyakoribb.
5. D) A hipoaktív hólyag legfontosabb jellemzője a hólyag detrusor izomzatának alulműködése, aminek következtében hólyagürüléssel kapcsolatos tünetek jelentkeznek. A detrusor izom alulműködésének etiológiája nem egyértelmű, de hátterében állhatnak idiopathiás okok (természetes öregedés), neurológiai okok (veleszületett gerincvelő-betegség, Parkinson-kór), myogen okok (cukorbetegség), valamint iatrogén okok (kismencedei műtét).
6. A) A sclerosis tuberosa heterogén, autoszomális dominánsan öröklődő ritka genetikai betegség. Prevalenciája világszerte körülbelül 1:6000-re tehető, ami azt jelenti, hogy hazánkban 1600 fő lehet érintve.
7. D) Az intenzív osztályon szerzett multirezisztens kórokozók kockázatát a COPD, a diabetes mellitus, az alkoholfüggőség nem befolyásolja érdemben, míg a dohányzás jelentős mértékben elősegíti a multirezisztens baktériumok okozta kolonizációt, illetve infekciót.
8. D) Az attenuált androgének a C1-inhibitor-hiányos hereditær angiooedema hosszú távú kezelésére alkalmazhatóak, ugyanakkor alkalmazásuk számos mellékhatással jár: hepatotoxicitás, erythrocytosis, emelkedett hemoglobinszint, virilizáció, pszichiátriai és viselkedési zavarok léphetnek fel.
9. C) A császármetszést követő hüvelyi szülés sikerességét csökkenti, ha a megelőző császármetszés indikációja anyai volt, ha magasabb az anyai életkor, az anya bizonyos betegségei, valamint a 40. terhességi kor utáni szülés.
10. B) A vastagbélrák a második leggyakoribb daganatos megbetegedés. Az összes vastagbélrák közül a sporadikus esetek 70–80%-ot tesznek ki, míg 20–30% családi halmozódású. Ez utóbbiakhoz tartozik a hereditær nonpolyposus colorectalis carcinoma, amely a vastagbél-daganatok 3–6%-át teszi ki.

Az OH-KVÍZ megfejtésével folyamatos orvos-továbbképzési pontokhoz juthat!

A Semmelweis Egyetem Továbbképző Központjának döntése értelmében az OH-KVÍZ megfejtésének beküldői folyamatos orvos-továbbképzési pontokat kapnak.

Amennyiben a jó válaszok aránya meghaladja a 60%-ot, kvízenként 2, félévente maximum 10 továbbképzési pont kapható.

Távoktatással szerzett pontokból évente legfeljebb 20 pont számítható be [MK 2003/99. (VIII. 22.)].

A 100%-osan helyes választ beküldők jutalma egy, az Akadémiai Kiadó webáruházában kedvezményes vásárlásra jogosító kupon.

A megfejtések az *Orvosi Hetilap* szerkesztőségébe levelezőlapon és e-mailen küldhetők be.

A beküldött megfejtések értékelését, a helyes megfejtők nyilvántartását az *Orvosi Hetilap* szerkesztői végzik, s az adatokat továbbítják az egyetemeknek.

Ha kreditpontokat kíván gyűjteni, kérjük, adja meg pecsétszámát, szakterületét és munkahelyét is.

A helyes megoldást a következő havi feladvánnyal együtt, a nyertes nevét a következő havi második számunkban közöljük.

A megfejtések beküldési határideje: 2017. november 20.

Beküldési cím: Akadémiai Kiadó Zrt., 1519 Budapest, Pf. 245, e-mail: edit.budai@akademiai.hu

OH-KVÍZ – 2017/44. szám

Válassza ki az alábbi lehetőségek közül a megfelelőt!

- Mi lehet a csecsemőkori laryngomalacia etiológiai tényezője?
  - Gégeporcok éretlensége, gyengesége.
  - Gastrooesophagealis refluxbetegség.
  - Neuromuscularis deficit.
  - Mindhárom.
- A hazai lakosság B₆-vitamin-bevitelért hány százalékban felelősek a cereáliák?
  - 38%.
  - 26%.
  - 13%.
  - 5%.
- Hány év az elsődleges kezelés után relabáló vagy refrakter Hodgkin-lymphomás betegek medián teljes túlélése?
  - 0,5 év.
  - 2–2,5 év.
  - 5 év.
  - 10 év.
- Hányadik stádiumbeosztása érvényes 2018-tól az AJCC-nek?
  - Ötödik.
  - Hatodik.
  - Hetedik.
  - Nyolcadik.
- Melyik *nem* ficamtípus a dentalis traumáknál?
  - Extrusio.
  - Intrusio.
  - Avulsio.
  - Infractio.
- Hol jelenik meg a Gottron-papula?
  - Kéz.
  - Proximális végtagizomzat.
  - Térd.
  - Szemhéj.
- Mi nem jellemző a makro-TSH-ra?
  - TSH-anti-TSH-antitest komplex.
  - Nincs biológiai aktivitása.
  - Perifériás hormonszintek élettani tartományban vannak.
  - Hypothyreosis tünetei észlelhetőek.
- Melyik jellegzetes tünete a korai petefészkek-elégtlenségnek?
  - Oligoamenorrhoea.
  - Hőhullámok.
  - Éjszakai izzadások.
  - Mindhárom.
- Melyik jellemző a carvedilolra?
  - Prooxidáns.
  - Fokozza az apoptózist.
  - Csökkenti a neutrofil infiltrációt.
  - Mindhárom.
- Hány halálesetet okoz világszerte évente a méhnyakrák?
  - 266 000.
  - 550 000.
  - 115 000.
  - 980 000.

A rendezvények és kongresszusok híryanagának leadása

a lap megjelenése előtt legalább 40 nappal lehetséges, a 6 hetes nyomdai átfutás miatt.
Kérjük megrendelőink szíves megértését.

A híryanagokat a következő címre kérjük:
Orvosi Hetilap titkársága: edit.budai@akademai.hu
Akadémiai Kiadó Zrt.